

kteřá byla zhotovena tak, aby imitovala rozměry a tvar jednotlivých stran. Tento postup se ukázal pro nadcházející časté porady nad památkou jako velmi prozíravý – díly, které by jinak byly uchovávány separátně v boxech, by při stanovení celkového konceptu restaurování neměly onu vypovídající hodnotu. Sejmuté části výzdoby byly dle „sektorového“ plánu očíslovány v celkovém počtu 499 evidovaných dílů, které se většinou skládají z dalších částí. Vše bylo pečlivě evidováno a opatřeno drobnou plíškovou visačkou uchycenou drátkem, což umožnilo stálý a přesný přehled o jednotlivých

součástech. Toto označení bylo sejmuto až po ukončení všech prací, po definitivním uchycení zrestaurované výzdoby na novém korpusu.

Rozsah poškození a rozmanitost použitých zlatnických technik si vyžádaly uplatnění mnoha různých postupů restaurování. Kvůli komplikovaným byrokratickým postupům a zdlouhavému vyjasňování kompetencí vlastníků se komise ministerstva kultury sešla k posouzení koncepce zásahu až v roce 1992, sedm let po nález. Klíčovou otázkou bylo, jakým způsobem relikviář restaurovat.⁷

STANOVENÍ KONCEPCE A KLÍČOVÝCH ZÁSAD RESTAURÁTORSKÝCH POSTUPŮ

Unikátem, který lze relikviáři sv. Maura připsat, jsou specifické náleзовé okolnosti. Jedná se totiž o jediný relikviář tohoto druhu, do jehož restaurování je nutno zahrnout rovněž problematiku archeologického nález. Zatímco jiné obdobné relikviáře se restaurovaly, jelikož byly zašlé, mechanicky poškozené nebo nedostatečně konzervované, v případě relikviáře sv. Maura se projevila výrazná destrukce jádra a korozní narušení prakticky všech kovových částí. Zvláště poškozeny byly jemně tepané plastické části výzdoby – sošky a reliéfy zhotovené z tenkého stříbrného plechu a také měděné filigránové prvky.

Soudobým standardem restaurátorské praxe bývá, že po letmém průzkumu památky dojde k přípravě restaurátorského záměru a ve výběrovém řízení se vyhodnotí „soutěž“, přičemž často jediným rozhodujícím kritériem je v této soutěži cena. Přes zmíněné obtíže to v porevolučních rocích naštěstí ještě neplatilo a o restaurátorském postupu se nejprve vedly diskuze. Přístupy k obnově památky oscilovaly od naivních představ, podle nichž měla být ponechána ve stavu nález a pouze ošetřena destilovanou vodou, po návrh na její vystavení ve formě fragmentů, jak to bývá zvykem při prezentaci archeologických artefaktů. Zásadním rozhodnutím bylo, že se památka musí obnovit způsobem, kdy veškerá výzdoba bude znovu uchycena na dřevěném jádru s potřebnými parametry. Bylo tedy

třeba, aby jádro bylo funkční a stabilní, a to i za cenu rekonstrukce nového jádra. Pozitivem bylo, že komise pochopila, že tzv. závazný restaurátorský záměr nelze zpracovat bez možnosti dalších korekcí, a že vytvoření smysluplné koncepce vyžaduje delší čas, respekt k specifickým restaurování jednotlivých částí, ale také k celkovému harmonickému vyznění a estetice artefaktu, liturgickým požadavkům, k patině, k pevnosti celku, trvanlivosti a reverzibilitě zásahu, budoucím výstavním podmínkám apod. Podařilo se prosadit průzkumovou fázi, při které se měly ověřit restaurátorské postupy jednotlivých technik – tepaných sošek, emailů, filigránů. Výsledkem byl minimální tlak na rychlé restaurování památky a možnost klidného zvažování všech pro a proti v jednotlivých krocích restaurátorského procesu.

Zásadním limitujícím faktorem, kterému jsme jako restaurátoři čelili, byla absence fotodokumentace původního stavu relikviáře, neznali jsme tudíž jeho přesné rozměry. V průzkumové fázi tedy bylo nutné odvodit rozměry jádra dle návaznosti dílů. Následovalo pečlivé zkoušení a výběr nejvhodnějších postupů čištění povrchu, rekrystalizace filigránů, způsobů fixace prasklin sošek, doplňování sošek navržených na „cvičebních“ sádrových odlitcích. Až ve chvíli, kdy jsme si byli spolehlivostí postupů jisti, jsme je na vybraných částech výzdoby demonstrovali. Jako optimální šetrné, neagresivní a reverzibilní postupy byly zvoleny chemická stabilizace

všech dílů za účelem zastavení či odstranění koroze, zpevnění sošek, zpevnění filigránových dílů a stabilizace emailových ploch. Bylo třeba se zaměřit se na klíčové problémy související s konstrukcí jádra v potřebné pevnosti funkčního reliquiáře, přiměřenou obnovu zlaté záře a doplnění sošek, které plnily liturgickou funkci. Při obnově reliquiáře bylo důsledně dbáno na průběžné pořizování podrobné dokumentace. Kvalitní fotografie, v rozsahu značně převyšujícím běžnou restaurátorskou zprávu, pak byly využity i k následné propagaci, přednáškám a edukativním programům. Zásadní význam měly průběžně pořizované makrofotografie, díky kterým jsme měli potřebné informace

o poškození, typu trhlin, poréznosti, ale také odhalily mnohé ze způsobu provedení jednotlivých technik. Několikanásobné zvětšení odhalily mistrovství cizelérské práce na soškách a reliéfech i působivé detaily emailovaných starozákonních výjevů a technologickou vynalézavost a umělecko-řemeslnou zručnost tvůrců reliquiáře. Dokumentace postupu restaurování se stala zároveň obhajobou naší práce, výstižně vysvětlovala pracnost a časovou náročnost.⁸ V rámci rozsáhlé kontroly stavu reliquiáře a jeho celkového přečištění v květnu 2021 byla také pořizována nová podrobná fotodokumentace fotografem Martinem Frouzem, která bude v budoucnu využita v několika